

MIJLOACE DE ÎNVĂȚĂMÂNT ÎN OPERA FERICITULUI AUGUSTIN

Conf. Dr. Carmen-Maria BOLOCAN

I. Câteva considerații generale privind mijloacele de învățământ

Expresia „mijloace de învățământ” vine din latinescul *medius locus*, însemnând mijloace sau aparate de mediere, prin extindere, unelte, instalații, sisteme tehnice etc. care folosesc realizării unor anumite obiective¹.

Mijloacele de învățământ reprezintă ansamblul de aparate sau sisteme tehnice care mijlocesc/mediază folosirea materialelor didactice în scopuri instructiv-educative.

Valoarea pedagogică a mijloacelor de învățământ rezultă din implicațiile pe care le au asupra transmiterii și asimilării mesajelor educaționale.

Referitor la modalitățile pedagogico-metodice de integrare a acestor mijloace în procesul didactic, se pot delimita trei direcții principale:

1. Utilizarea mijloacelor de învățământ în cadrul *activității frontale* cu elevii, în asemenea situații ele fiind manevrate de către profesor. Elevii recepționează mesajele ce li se transmit cu ajutorul lor și operează apoi cu ele în funcție de scopurile urmărite de către profesor. Cu ajutorul lor, profesorul oferă un quantum de informații drept punct de plecare pentru înțelegerea unor cunoștințe abstracte; îi poate sensibiliza pe elevi prin declanșarea interesului și curiozității sau poate contribui la întărirea celor transmise verbal, prin confirmarea lor cu ajutorul imaginii.

2. Utilizarea mijloacelor de învățământ în cadrul *activității pe grupe*. În asemenea situație, fiecare grupă poate utiliza un alt mijloc de învățământ sau toate grupele pot să apeleze la aceleași mijloace.

¹ cf. Ioan Bontaș, *Pedagogie*, Editura All, București, 1996, p. 116.

Manevrarea lor se face de către membrii grupei, după un instructaj prealabil și sub îndrumarea profesorului.

3. Utilizarea mijloacelor de învățământ în cadrul *activităților individuale*. În asemenea situație, fiecare elev are posibilitatea să folosească mijloacele de învățământ în concordanță cu instructajul efectuat de profesor².

Mijloacele de învățământ sunt instrumente didactice auxiliare, care ușurează transmiterea și asimilarea informației didactice, înregistrarea și evaluarea rezultatelor obținute. Ele nu se substituie activităților de predare, învățare și evaluare, oricât de performante ar fi.

Mijloacele de învățământ, în timpul orei de Religie, au rolul de a emoționa, de a convinge, de a facilita însușirea cunoștințelor și formarea sentimentelor religios-morale. Ele au o mare influență emoțională, făcându-i pe elevi să prețuiască și să accepte anumite valori, să-și formeze anumite convingeri, să-și organizeze, interiorizeze și conceptualizeze sistemul de valori religios-morale³.

II. Mijloace de învățământ în opera augustiniană

II.1. *Textul biblic*

În *Prima cateheză*, capitolul I, subcapitolul intitulat *Sfaturi teoretice*, Augustin dă sfaturi generale în privința catehizării noilor catehumeni care adoptau credința creștină. El dă o importanță foarte mare activității de catehizare, asemănând lucrurile pe care viitorii creștini trebuiau să le afle, cu niște „arginți”, spunând în continuare: „Deoarece îmi doresc ca *arginții* Domnului să fie împărțiți la toată lumea din belșug, se cuvine să fac tot ce-mi stă în putință, atunci când aflu că iconomii, frații mei în slujirea lui Dumnezeu, întâmpină dificultăți în a-i distribui în așa fel încât să ducă la capăt, cu ușurință și înlesnire, ceea ce își doresc stăruitor și din tot sufletul”⁴. Prin sfaturile referitoare la activitatea de catehizare, Augustin este un îndrumător în pătrunderea în tainele textelor biblice și încearcă, prin aceasta, să apropie de credință cât mai mulți necreștini.

² cf. Ioan Nicola, *Tratat de pedagogie școlară*, Editura Aramis, București, 2000, p. 433.

³ cf. Pr. Prof. univ. Dr. Sebastian Șebu, Prof. Monica și Dorin Opriș, *Metodica predării religiei*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2000, p. 153.

⁴ Fer. Augustin, *Prima cateheză. Inițiere în viața creștină*, ediție bilingvă, Traducere de George Bogdan Țâra, Introducere de Lorenzo Perrone, ediție îngrijită de Cristian Bădiliță, Editura Polirom, Iași, 2002, p. 35.

Tot în *Prima cateheză*, în subcapitolul *Venirea lui Hristos vădește iubirea lui Dumnezeu pentru noi*, Augustin vorbește despre principalul motiv care l-a determinat pe Domnul Iisus să vină în lume: dragostea pentru omenire. Pentru argumentare, Augustin dă o serie de citate din Romani 5, 10, precum: „[...] pe când eram vrăjmași, ne-am împăcat cu Dumnezeu, prin moartea Fiului Său”; din I Ioan 4, 19: „El ne-a iubit cel dintâi” sau din I Ioan 4, 10: „[...] El ne-a iubit pe noi și a trimis pe Fiul Său jertfă de ispășire pentru păcatele noastre”⁵.

În capitolul 1, din cartea a 3-a din *Confesiuni*⁶, Augustin povestește venirea lui la Cartagina și citează din psalmul 58, 21: „[...]Tu, Dumnezeule, sprijinitorul meu ești, Dumnezeul meu, mila mea”⁷, folosind ca mijloc *textul biblic*.

În capitolul *Spectacolele teatrale*, Augustin critică tendința oamenilor de a se bucura, atunci când văd un erou suferind. El folosește din nou *textul biblic*, preluat din Daniel 9, 4: „O, Doamne, Dumnezeule, cel mare și minunat”⁸.

În capitolul 3, *Distrugătorii*, când spune „scăparea mea”, face, indirect, referire la *textul* din psalmul 45, 1: „Dumnezeu e scăparea și puterea noastră, ajutor întru necazurile ce ne împresoară”. În capitolul 5 dă un citat din Coloseni 2, 8-9: „Luați aminte să nu vă fure mințile cineva cu filozofia și cu deșarta înșelăciune din predania omenească, după înțeleșurile cele slabe ale lumii și nu după Hristos. Căci întru El locuiește, trupește, toată plinătatea Dumnezeirii”⁹.

Aceasta se întâmplă atunci când Tu, izvorul vieții, ești lăsat la o parte este titlul capitolului VIII, din Cartea a treia, unde Augustin îi prezintă pe locuitorii Sodomei drept un exemplu negativ. Aceste orașe se află la Marea Moartă, acolo unde nu trăiesc viețuitoare. Ele au fost pedepsite datorită păcatelor lor.

Un alt exemplu, în care este folosit *textul biblic* este capitolul *Visul mamei*: „Unde ești Tu, acolo va fi și el”. Foarte impresionant este felul în care Augustin povestește cum, datorită rugăciunilor

⁵ *Ibidem*, p. 47.

⁶ Idem, *Confesiuni (Confessiones)*, traducere de Eugen Munteanu, Editura Nemira, București, 2006, p. 129.

⁷ cf. *Ibidem*.

⁸ cf. *Ibidem*, p. 131.

⁹ cf. *Ibidem*, p. 134, (Sf. Apostol Pavel se opune celor ce făceau din creștinism o gnoză).

mamei sale, Dumnezeu l-a adus pe calea credinței: „Tu, o Doamne, ai auzit-o pe ea, și nu Te-ai uitat cu dispreț la lacrimile ei”¹⁰. Augustin folosește Psalmul 143, 7 ca *text biblic*: „Trimite mâna Ta dintru înălțime, scoate-mă și mă izbăvește de ape multe, din mâna străinilor”, pentru a sublinia că Dumnezeu nu a rămas indiferent la rugăciunile mamei .

Un alt exemplu de folosire a *textului biblic*, se regăsește în capitolul XIX, *În Hristos, întruparea adevărului, eu recunoșteam pe tot omul*, unde Augustin citează din I Corinteni 11, 19: „Căci trebuie să fie între voi și eresuri, ca să se învedereze între voi cei încercați”¹¹.

Doream să fiu mai în siguranță întru Tine este titlul capitolului I din cartea a opta, unde Augustin parafrizează Psalmii 34, 9 și 115, 7-8: „Doamne, cine este ca Tine? Tu ești Cel Care ai rupt cătușele care mă legau, deci Ție se cuvine să-Ți aduc jertfa de laudă”¹².

Tot în cartea a opta, capitolul III, intitulat *O bucurie mai mare este precedată de o supărare mai mică*, Augustin parafrizează Psalmul 39: „Dar pentru robul Tău speranța lui era Domnul Dumnezeu și nu mai arunca nici măcar o privire la deșertăciunile și la minciunile cele nesănătoase”¹³.

În lucrarea *De Magistro*¹⁴, capitolul al V-lea, intitulat *Semne reciproc*, pentru a demonstra din ce sunt alcătuite cuvintele, Augustin folosește ca material de studiu un citat din spusele Apostolului Pavel: „Nu a fost Da și nu, ci Da a fost în El” (II Corinteni I, 19).

În lucrarea *Despre cetatea lui Dumnezeu*¹⁵, cartea a VI-a, în capitolul I, intitulat *Despre cei ce susțin că divinităților păgâne trebuie să li se păstreze cultul religios nu pentru viața prezentă, ci pentru cea eternă*, Fer. Augustin parafrizează același Psalm: „Fericit este acela a cărui nădejde este Domnul Dumnezeuul nostru și nu privește îndărăt spre deșertăciunile și minciunile nesănătoase”, apoi povestește, folosind dialoguri, o legendă despre zeul Bacchus și nimfe.

¹⁰ *Ibidem*, p. 145.

¹¹ *Ibidem*, p. 255 .

¹² *Ibidem*, p. 261.

¹³ *Ibidem*, p. 547.

¹⁴ Idem, *De magistro*, ediție bilingvă, traducere de Mihai Rădulescu și Constantin Noica, introducere și note de Lucia Wald, Editura Humanitas, București, 1984, p. 59.

¹⁵ Aureliu Augustin, *Despre cetatea lui Dumnezeu*, ediție de P. Găleşanu, cu un studiu introductiv de Gh. Vlăduțescu, vol. I (Cărțile I-X), București, Editura Științifică, 1998, p. 376.

În *Prima cateheză*, capitolul I, *Fuga evreilor în Egipt prefigurează patimile lui Hristos*, Augustin face o paralelă între evenimentele care s-au petrecut în Egipt, când evreii au fugit ajutați de Moise, și patimile lui Hristos care „ca un miel spre junghere s-a adus” (Isaia 53, 7)¹⁶.

II.1.1. Găsirea locurilor paralele

În subcapitolul *Venirea lui Hristos vădește iubirea lui Dumnezeu pentru noi*, din *Prima cateheză*, Augustin face legătura cu dragostea dintre oameni, pentru a înțelege mai bine dragostea lui Dumnezeu și subliniază legătura dintre superiori și subordonați, arătând că superiorii doresc să se apropie de subordonați, dar și subordonatul vrea să fie iubit de superior. El face o comparația dintre relațiile interumane și relația dintre om și Dumnezeu, arătând că dacă relațiile dintre oameni se bazează pe iubire, atunci cu atât mai mult relația dintre om și Dumnezeu are la bază iubirea, „Iar, dacă ne este greu să-L iubim pe Dumnezeu Însuși de acum, cel puțin să nu ne mai fie greu în a-I împărtăși dragostea”¹⁷.

Subcapitolul *Robia babiloniană* este o prefigurare a supunerii bisericii în fața regilor acestei lumi, în care Augustin face o paralelă între Ierusalim, care „simbolizează cetatea și comunitatea celor sfinți”¹⁸, și Babilon, care e societatea celor nedrepti.

Tot în *Prima cateheză*, subcapitolul *Cele două sensuri ale Legii, trupesc și spiritual*, Augustin atrage atenția asupra faptului ca Însuși Dumnezeu a scris cu degetul Său cele zece porunci pe table, și numește ritualurile „semne ale lucrurilor spirituale”¹⁹.

În capitolul VI, intitulat *Împotriva gnosticilor*, Augustin spune că în Dumnezeu „nu e schimbare nici urmă de mutare”²⁰. Augustin face paralele între scrierile lui și textele biblice, întrucât seamănă cu citatul din Iacob 1, 17 : „Toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus este, pogorându-se de la Părintele luminilor, la Care nu este schimbare sau umbră de mutare”. În continuare, spune că a fost dus până „în adâncul iadului”²¹, făcând referire la parabola fiului

¹⁶ Fer. Augustin, *Prima cateheză...*, p. 125.

¹⁷ *Ibidem*, p. 45.

¹⁸ *Ibidem*, p. 129.

¹⁹ *Ibidem*, p. 127.

²⁰ *Ibidem*, p. 137.

²¹ *Ibidem*.

risipitor (Luca, cap. 15) și spune că „Dumnezeu este duh”²², text luat din Ioan 4, 24 : „Duh e Dumnezeu și cei ce I se închină trebuie să I se închine în Duh și în adevăr”. În acea perioadă erau mulți eretici care Îl concepeau pe Dumnezeu cu un corp, interpretând greșit textul că omul e creat „după chipul lui Dumnezeu”.

În *Confesiuni*, cartea a șaptea, dă exemple de două texte, care arată că lumea e creată prin Iisus Hristos. „La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul, [...] Toate prin El s-au făcut și fără El nimic nu s-a făcut. Întru El era viața și viața era lumina oamenilor. Și lumina luminează în întuneric și întunericul nu a cuprins-o (Ioan 1, 1-5)”²³.

Cartea a cincea, capitolul 3, *Împotriva lui Faustus*, în citatul „căci mare ești tu Doamne, și cu respect te uiți la cele smerite, iar pe cele semețite le cunoști de departe”²⁴, folosește literatura religioasă, iar textul biblic e citat din Psalmul 137, 6: „Că înalt este Domnul și spre cele smerite privește și pe cele înalte de departe le cunoaște”. De asemenea, folosește literatura religioasă când zice că „înțelepciunea ta nu are număr”²⁵, unde prelucrează Psalmul 146, 5: „Mare este Domnul nostru și mare este tăria Lui și priceperea Lui nu are hotar”.

În capitolul IX al *Confesiunilor*, intitulat *Eram bătut*, Augustin, bazându-se pe amintirile din anii de școală, ironizează metodele pedagogice folosite pentru stimularea la învățatură a copiilor și se folosește subtil de anumite citate din Horațiu („și totuși, dacă mă dovedeam leneș în învățare, eram bătut”)²⁶, Ovidiu sau Psalmul 21, 5: „Către Tine au strigat și s-au mântuit[...]”²⁷.

II.1.2. Formarea deprinderii de a citi Sfânta Scriptură

În *Prima cateheză*, în subcapitolul intitulat *Despre semne, vise și revelații*, Augustin afirmă că, cei care spun că în urma unor revelații au devenit creștini, trebuie să-și îndrepte atenția de la minuni, la Scripturi: „[...] i-a fost dat acel avertisment înainte chiar de a se apropia de Sfintele Scripturi”²⁸. Ei trebuie învățați să creadă în cuvintele Scripturii, în lucrurile propovăduite de Scripturi, nu în

²² *Ibidem*, p. 138.

²³ *Idem*, *Confesiuni...*, p. 245.

²⁴ *Ibidem*, p. 179.

²⁵ cf. *Ibidem*, p. 95.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*, p. 96.

²⁸ *Idem*, *Prima cateheză...*, p. 55.

visе și vedenii. Augustin susține că trebuie învățată Scriptura și elucidată problema răului și demonstrează că toată creația lui Dumnezeu e bună și că răul nu își are originea în creația divină.

Tot în *Prima cateheză*, în subcapitolul intitulat *Despre catehumenii cultivați*, Fericitul Augustin explică faptul că un catehumen cultivat nu trebuie învățat încă o dată ceea ce știe deja, dar totuși, oricât de cultivat ar fi, cateheza este necesară, dar să nu se insiste asupra lucrurilor pe care acesta le cunoaște. Augustin arată că este foarte important să adaptăm catehizarea la nivelul de cultură al persoanei respective și, de asemenea, foarte important e să vedem ce scrieri biblice i-au plăcut și l-au determinat să devină creștin. Augustin sfătuiește că trebuie să se afle și numele autorului din care s-a citat cel mai mult, căci în felul acesta ne putem da seama ce anume l-a apropiat pe catehumen de biserică, ne putem da seama de structura lui sufletească și ce i-a plăcut din Scriptură. El adaugă și faptul că trebuie corecțai toți aceia care s-au luat după scrierile ereticilor, pe care biserica îi condamnă, îndemnându-i pe oameni la comuniune și la necesitatea de a evita schismele religioase și pericolul interpretării libere a Bibliei.

În subcapitolul intitulat *Despre grămățici și oratori*, Augustin, referindu-se la oamenii superiori în arta vorbirii, care vin să se creștineze, spune că „Ei trebuie în primul rând să asculte Sfintele Scripturi, pentru ca limba lor viguroasă să nu li se pară fără nici o valoare pentru că nu e bombastică. Să nu creadă că spusele și faptele oamenilor despre care citim în acele cărți, învăluite și ascunse cum sunt sub veșminte trupești, nu se cuvin explicate și arătate spre a fi înțelese, ci trebuie doar acceptate așa cum sună cuvintele”²⁹. În continuare, Augustin susține ideea explicării semnificațiilor Sfintelor Taine pe înțelesul tuturor, chiar și a celor „mai înceți la minte”, recurgând la mai multe cuvinte și comparații. Prin sfaturile pe care le dă, Augustin îi ajută pe elevi să-și formeze deprinderea de a citi *Sfânta Scriptură*.

În *Retractationes*, se constată că, în majoritatea capitolelor, Augustin, analizându-și cărțile scrise de el, face mereu trimitere la *Biblie* sau la *Evangelhie*, își face autocritica, acolo unde este cazul, și atrage atenția asupra interpretărilor eronate, „mai ales că tocmai împotriva marilor erori trebuie apărată învățătura creștină”³⁰, astfel

²⁹ *Ibidem*, p. 67.

³⁰ *Idem*, *Retractationes (Revizuire)*, traducere de Nicolae I. Barbu, Postfață de Ioan G. Coman, Editura Anastasia, București, 1997, p. 23.

încât se poate considera că întreaga lucrare se încadrează la subcapitolul *Textul biblic*, punctele c) *ajută pe elevi să-și formeze deprinderea de a citi Sfânta Scripturi*, d) *a folosi comentariile Sfinților Părinți și ale exegeților în interpretarea Bibliei* și e) *a explica pericolul interpretării libere a Bibliei*. Ținând cont de faptul că, în epoca în care a trăit Augustin, nu exista o metodă de predare a cunoștințelor (fie ele religioase sau de alt gen) și nu existau mijloacele de învățământ gândite după criteriile moderne, rezultă că Augustin a fost un mare autodidact, a știut să folosească puținele mijloace de învățământ ale vremii pentru a explica, pe înțelesul tuturor, tainele *Sfintei Scripturi*, dar, mai ales, a avut metode clare de împărtășire a cunoștințelor religioase, destăinuind cititorilor cărților sale momentele de rătăcire, prin interpretarea greșită a unor texte religioase, îndemnându-i pe credincioși să se ferească de acest pericol.

La fel, în capitolul XXIII, intitulat *Prezentarea câtorva afirmații din epistola Apostolului către romani*, Augustin, făcând distincție între omul aflat sub lege, dar nu încă sub har, dă exemple din lucrările sale și le dă interpretarea corectă.

În *Despre adevărata religie*, vorbește de cultul adus unicului Dumnezeu: „Am aflat că strămoșii noștri aflați pe acea treaptă a credinței prin care se urcă de la cele vremelnice la cele veșnice au continuat să creadă în miracole vizibile și au făcut aceasta pentru ca să nu mai fie necesar pentru urmași altfel de miracole”³¹.

II.1.3. Explicarea pericolului interpretării libere a Sfintei Scripturi

În *De Magistro*, în capitolul al XIV-lea, intitulat *Hristos e învățătorul lăuntric, omul vestește prin cuvinte în afară*, Augustin scrie: „Oare aceasta urmăresc dascălii, să fie înțelese și reținute cele ce gândesc ei, iar nu înseși științele pe care socotesc ei că le transmit vorbind? ... Atunci așadar învață: și, dacă au găsit înăuntrul lor că cele spuse sunt adevărate, le aprobă fără să vadă că aprobă pe cei ce învață mai degrabă decât pe învățători; dacă, totuși, cei ce vorbesc știu și ei ce vorbesc”³². Cu alte cuvinte, Augustin atrage atenția asupra pericolului interpretării libere a ideilor creștine.

În *Revizuirei*, în care sunt reanalizate cărțile pe care le-a scris ca episcop, în capitolul IV, mărturișește: „Când mi-am dat seama că acele

³¹ Idem, *Despre adevărata religie*, Editura Humanitas, București, 2007, p. 109.

³² Idem, *De magistro...*, p. 125.

cărți despre învățătura creștină sunt nedesăvârșite, am preferat să le refac, decât să le las așa și să trec la altele”³³, ceea ce denotă că refacerea pe care o face cărților sale urmărea să se detașeze de concepțiile greșite din trecut și să arate creștinilor unde a greșit, pentru ca aceste greșeli să nu le mai repete nimeni. Augustin avertizează cât de periculos e ca cineva să interpreteze liber *Biblia*, el îi contrazice în scrierile lui pe cei ce susțin că nu de la același Dumnezeu provin ambele Testamente. El aseamănă religia cu medicina care schimbă recomandările în funcție de bolnav; la fel și Dumnezeu schimbă recomandările în funcție de oameni, dar legea rămâne, în esență, aceeași: „Căci după cum medicina, chiar dacă rămâne aceeași și nu se schimbă în nici un fel, își schimbă totuși recomandările în funcție de bolnav, fiindcă starea noastră de sănătate se poate modifica, la fel și Providența, deși nu se schimbă deloc, vine în ajutorul creației supuse în diverse feluri schimbării și în funcție de varietatea bolilor, recomandă sau interzice acestuia un leac, aceluia altul pentru a readuce creaturile care decad, adică tind spre neant, din starea de decădere care e începutul morții, și de la moartea însăși la natura și esența lor și astfel le întărește”³⁴.

În *Prima cateheză*, la subcapitolul *Al doilea remediu: când discursul conține greșeli*, Fericitul Augustin ia atitudine împotriva discursurilor greșit concepute, arătând că întotdeauna ascultătorul trebuie să rămână cu ceva, să prindă ideea, nu să fie interesat dacă discursul este bun sau nu. Augustin subliniază că e bine ca cel ce ține discursul să fie atent să nu strecoare greșeli, iar cei ce au prins o idee greșită trebuie să fie corecțati cu atenție, căci, în ceea ce privește credința, este foarte rău să se pornească cu idei greșite, iar de multe ori, cel ce învață greșit expune niște idei care sunt în contradicție cu cele crezute de oameni. Augustin susține că, dacă cineva are o greșeală ca deprindere, trebuie îndreptată cu atenție. El aseamănă lumea cu Babilonul, iar împărăția cerurilor, cu Ierusalimul, pentru a demonstra că lumea va semăna cu Ierusalimul ceresc la a doua venire.

Mergând pe această idee, una din problemele centrale care l-a preocupat pe Augustin a fost interpretarea justă a *Scripturii*, ceea ce ne duce la concluzia că acest mijloc didactic poate fi identificat în majoritatea scrierilor lui Augustin.

Este însă interesant de reținut că în lucrarea *Despre Cetatea lui Dumnezeu*, cartea a VI-a, capitolul VI, intitulat *Despre teologia bazată*

³³ Idem, *Retractationes (Revizuirii)...*, *passim*.

³⁴ Idem, *Despre adevărata religie...*, p. 84.

pe mitologie, adică despre cea a miturilor și despre teologia civilă, în combaterea lui Verro, Augustin, cu riscul de a nu fi înțeles de cei încă nedecisi asupra credinței, face comentarii asupra scrierilor lui Verro și dă citate din acesta, cum ar fi: „Într-adevăr, el afirmă că ceea ce scriu poezii sunt mai prejos decât îndrumările pe care trebuie să le urmeze popoarele; în schimb, îndrumările pe care le dau filozofii e în interesul popoarelor să țină seama de ele și să le respecte”³⁵.

II.1.4. Evitarea speculațiilor pe baza textului Sfintei Scripturi

În *Retractationes*, capitolul I, pct. 4, Augustin, recunoscându-și unele greșeli făcute în anii tinereții, când i-a ridicat în slăvi pe Platon, pe platonici sau pe filozofii Academiei, adăugă: „[...] mi-a displăcut pe drept cuvânt; mai ales că tocmai împotriva marilor lor erori trebuie apărută învățătura creștină”³⁶, atrăgând atenția să nu se facă interpretări eronate pe baza textului Sfintei Scripturi.

Tot în *Retractationes*, capitolul VII, intitulat *Despre obiceiurile Bisericii creștine și despre obiceiurile maniheilor*, Augustin atrage iar atenția interpretării greșite a Sfintei Scripturi: „...falsitatea codicelui meu m-a înșelat, căci îmi aminteam mai puțin de Scripturi, cu care încă nu eram familiarizat”³⁷.

II.1.5. Învățarea unor versete scripturistice cu rol misionar și apologetic

În *Prima cateheză*, în subcapitolul intitulat *Al treilea remediu: când trebuie să repetăm lucruri banale*, Fericitul Augustin afirmă că sunt oameni care înțeleg greu adevărurile de credință creștină și că lucrurile care pentru un creștin par simple, pentru un om nebotezat sunt grele. El afirmă că cel ce catehizează trebuie să fie încântat că oamenii se interesează de cuvântul lui Dumnezeu, iar predica sa nu trebuie să fie rece, ci înfierbântată, când descoperă credința unui om nou venit la creștinism. Cuvântul lui Dumnezeu se găsește în versetele din scrierile creștine și în îndemnul lui Augustin: „Cu atât mai mult se cuvine să fim încântați când oamenii vin să învețe despre Dumnezeu Însuși, pentru Care trebuie învățate toate câte trebuie știute, și să ne reînnoim prin nouitatea lor

³⁵ Idem, *Despre cetatea lui Dumnezeu...*, p. 392.

³⁶ Idem, *Retractationes (Revizuire)*..., p. 23.

³⁷ *Ibidem*, p. 33.

astfel încât dacă predica noastră obișnuită e mai rece, ea să se înfierbânte la ascultarea lor neobișnuită”³⁸.

Fericitul Augustin dă o importanță foarte mare credinței în Înviere în cadrul catehizării, în subcapitolul intitulat *Exortația. Speranța în înviere*. Aceasta este o doctrină de bază a religiei creștine, ca și Sfânta Treime, fără de care religia creștină nu ar putea exista și prin aceasta creștinismul deosebindu-se de celelalte religii. Această doctrină era însă greu de susținut într-o epocă în care oamenii erau păgâni și o înțelegeau greu, Augustin fiind nevoit să lupte atât împotriva dușmanilor din afara bisericii, păgâni și eretici, cât și împotriva celor din interiorul ei, care prin păcatele lor o discreditau. El arată și rolul ispitei în viața credinciosului, afirmând că acestea vin cu acordul lui Dumnezeu și au un important rol în mântuire. Augustin pune accent pe modul creștin de viață și e împotriva celor care sunt creștini doar cu numele, dar în realitate practică păcatul, și scoate astfel în evidență că religia creștină trebuie trăită și că adevărul ei trebuie demonstrat prin fapte. Augustin susține că un rol important în catehizare îl deține și activitatea de a-i învăța pe creștini să pună în practică, în viața lor, învățătura bisericii. Din textul „Trebuie învățat apelând la mărturiile cărților sfinte”³⁹, se vede că Fericitul îi învăța pe catehumeni versete biblice.

II.2. Elemente de istorie locală

În lucrarea *Despre cetatea lui Dumnezeu*, în capitolul V, intitulat *Despre doctrinele cu substrat secret ale păgânilor și despre argumentația lor materialistă*, Augustin face referire la statuile zeilor și la templul lui Liber-Bacchus.

Tot în lucrarea *Despre cetatea lui Dumnezeu*, în capitolul XXI, intitulat *Despre turpitudinile ceremoniilor care se celebrau în cinstea lui Liber-Bacchus*, Augustin face referire la manifestările publice închinare zeului Liber-Bacchus, festivități care erau decadente, dar care țineau mai mult de tradiția locală.

III. În loc de concluzii

Apreciat atât de catolicii, cât și de ortodocșii de astăzi, Fericitul Augustin a consolidat, prin activitatea și scrierile sale, doctrina creștină

³⁸ Idem, *Prima cateheză...*, p. 81.

³⁹ *Ibidem*, p. 61.

a acelor vremuri tulburi, cauzate pe de o parte atât de invazia unor popoare migratoare, iar pe de altă parte, de unele interpretări eronate ale scrierilor creștine.

Sinceritatea lui Augustin nu face parte din acele mărturisiri fățarnice sau formale, de regrete sau de implorare a iertării păcatelor, ea este, de fapt, o spovedanie în fața lui Dumnezeu, o prezentare fără ascunzișuri a faptelor petrecute, cu greșelile și neajunsurilor lor, Augustin simțind că Dumnezeu este atotcuprinzător, atotștiutor, iar în fața Lui omul trebuie să se dezvăluie sub adevărata sa identitate spirituală. Deschizând aceste noi drumuri de cunoaștere a psihologiei umane, Augustin a fost în același timp psiholog, teolog, pedagog, filozof, orator, dar mai presus de toate a fost un om în slujba lui Dumnezeu, apărând cu fermitate valorile creștinismului și propovăduind Sfânta Scriptură, Vechiul Testament și Noul Testament.

Scrierile sale sunt plurivalente, pentru că nu sunt numai niște scrieri cu valoare teologică, ele înglobează și idei filozofice, au substanță literară, iar cuvintele parcă au acel har al Dumnezeuirii, cu care a fost înzestrat Fericitul Augustin, care fascinează prin esența profundă a gândirii, dar și prin simplitatea exprimării, tocmai pentru a fi pe înțelesul tuturor, indiferent de pregătirea teologică sau de cultura generală. Orice cuvânt din operele sau din discursurile sale era rostit la locul potrivit, putând avea nuanța, încărcătura sau capacitatea de expresie necesară ideilor ce trebuiau transmise, astfel ca toate nelămuririle legate de interpretarea textelor religioase să capete limpezimea și claritatea necesare deschiderii oamenilor către Dumnezeu.

Prin scrierile și prin activitatea sa, Augustin a reușit adeseori să-i convingă pe cei din jur de existența lui Dumnezeu, a reușit să imprime un stil curat de gândire și simțire a prezenței dumnezeiești în viața oamenilor, fiind totodată un deschizător de drumuri în arta pedagogiei, un mentor care i-a polarizat atât pe oamenii cu un anumit nivel de cunoaștere filozofico-teologică, cât și pe cei mai săraci spiritual.

Educational media in the writings of Blessed Augustine

Conf. Dr. Carmen-Maria BOLOCAN

The author of this theological research, Conf. Dr. Carmen Maria Bolocan, presents the great theological work of Augustine, one of the most prolific ecclesial writers in the Christian West. Among his themes of work, Augustine did a thorough research on the Christian education, useful for the history and for the present of Church. Augustine promotes the Bible as a centre for the education of the people, the most important book for life and for salvation. The aspects of the study of the Bible, the danger of a free interpretation of the Scriptures, the use of parallel texts, and many other aspects are treated by Augustine, one of the most devoted and deep exegetes of the Bible in the history of the Church.